

SENDİKALARIN MALİ DENETİMİ

Aydınlık Dergisi, 28 Eylül 2008

Yıldırım Koç

Geçen haftaki yazımda, yolsuzluklarıyla ünlü bir eski sendikacının bazı vukuatlarını anlatmıştım. Çok sayıda kişi telefonla arayarak tahminlerini doğrulattı. Tahmin yapamayıp bu kişinin ismini soransa yalnızca bir genç arkadaşım. Birkaç sendikacı ise bu kişinin başka vukuatlarını anlattı. Hatta biri, “Şaban’ın Maceraları” diye bir dizi yapmamı da önerdi. Şimdilik düşünmüyorum. Aslanan sendikacılık hareketinin, işçiler ve kamuoyu gözünde itibarını artıracak biçimde davranmasıdır; içine sızmış bazı pislikleri temizlemesidir.

Bu noktada sendikaların mali denetimi gündeme geliyor.

Sendikaların iç denetimi denetleme kurulları tarafından yapılır. Doğrusu budur. Ancak bu noktada bazı sorunlar çıkmaktadır.

Sendika denetleme kurulları sendika yönetimleriyle aynı listede seçilmektedir. Sendikanın yönetim kurulu üyeleri belirlenirken, aynı ekip, kendi anlayışına uygun bir denetleme kurulunu da seçmektedir. Bu durumda, denetleme kurulundan beklenen, kendi arkadaşlarını denetlemek ve gerektiğinde uyararak, eleştirmek ve hatta suçlamaktır. Bu da kolay değildir. Bu nedenle, yönetimlerde bir bölünme olmadığı sürece, denetleme kurullarının ciddi bir denetim yapması söz konusu değildir. Bunun tek istisnası, yanlışlıkla denetleme kuruluna çok nitelikli, bilgili, vicdanlı, inançlı, dürüst insanların seçilmesi ve bu kişilerin de sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmesidir. Bunun örnekleri vardır. Denetleme kurullarına getirilen kişilerin hesapları inceleyebilecek birikimde olması da önemlidir.

Denetleme kurullarında görev almış kişileri iradeleri ve niyetleri dışında etkili bir denetleme yapmaya zorlayan durumlar da doğabilir. Türk Ceza Yasasının 278. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre, “işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.” Sendika yönetim kurulunun işlediği bir suçun duyulması da denetleme kurulunu tavır almaya itebilir. Suçun işlendiğini bilip görevini yerine getirmeyen ve sessiz kalan denetleme kurulu üyeleri yasa önünde suçlu görülür ve cezalandırılır. Bu konuda herhangi bir üyenin savcılığa başvurması, denetleme kurulunu da aşan bir soruşturma ve yargı süreci başlatabilir.

Denetleme kurulu dışında herhangi bir üye veya emekli de, sendikada bir usulsüzlük gördüğü takdirde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na, Maliye Bakanlığı’na ve cumhuriyet savcılıklarına suç duyurusunda bulunabilir. İddia ciddiye, soruşturma açılabilir.

Bunlar sendikanın iç denetimine ilişkin. Bir de sendikanın diğer kurumlarca denetlenmesi var.

2821 sayılı Sendikalar Yasası 1983 yılında kabul edildiğinde 47. madde, “devletin idari ve mali denetimi” başlığını taşıyordu ve sendika ve konfederasyonların yılda en az bir defa Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca kapsamlı bir biçimde denetlenmesini öngörüyordu. Bu hüküm o yıllarda sendikalar üzerinde bir baskı aracı olarak kullanıldı. Bu düzenleme, Türkiye’nin onayladığı 87 sayılı ILO Sözleşmesi’ne de aykırıydı. Bu nedenle 26.6.1997 gün ve 4277 sayılı yasayla devletin denetimi kaldırıldı.

2821 sayılı Yasanın 48. maddesinde de “konfederasyonlar, kendilerine üye sendikaların gelir ve giderlerini, giderlerinin sarf yerlerini ve her türlü faaliyetlerini denetlerler” hükmü vardı. Bu hüküm de 4.4.1995 gün ve 4101 sayılı yasayla kaldırıldı.

Günümüzde, ihbarlarla başlatılan soruşturma süreçleri dışında, sendikaları dışarıdan denetleme yetkisi olan tek kurum, 3.4.1981 gün ve 2443 sayılı yasayla kurulan Devlet Denetleme Kurulu'dur. Devlet Denetleme Kurulu, yalnızca Cumhurbaşkanı'nın isteği üzerine, sendikaları denetleyebilir. Ancak bu denetleme yolu bugüne kadar kullanılmamıştır.

Sendikaların mali yönden denetlenmesinde dış araç ve yollar çeşitli mahsurlar içermektedir. Doğru olan, sendika üyelerinin ve sendikanın denetleme kurulunun görevlerini yerine getirmesidir. Bu görevi gerektiği gibi yapan denetleme kurulları, görevlerinin ve yetkilerinin farkında olmayan denetleme kurullarına örnek olmalıdır.